

De stadsmuur in de hoofdrol.

DÉ WANDELROUTE VOOR EEN BEZICHTIGING
VAN DE KAMPER STADSMUUR

De stadsmuur in de hoofdrol

Voor u ligt de wandelroute voor een bezichtiging van de Kamper stadsmuur. Het plan om de stadsmuur als waterkering in ere te herstellen heeft de belangstelling voor dit eeuwenoude bouwwerk weer doen opleven. De gemeente Kampen zag in het waterkeringswerk van het (toenmalige) Waterschap Groot Salland een welkome aanleiding om tegelijkertijd andere historische elementen terug te brengen in het stadsbeeld. Zo is als onderdeel van het waterkeringswerk de Oude Buitenhaven opnieuw uitgegraven. Op meerdere plaatsen langs het tracé vinden verfraaiingswerkzaamheden plaats. Het karakter van de oude Hanzestad komt hierdoor nog beter naar voren.

Voor wie is de route bedoeld?

Deze wandelroute is samengesteld voor een ieder die geïnteresseerd is in Kampen, de oude stadsmuur en in het project Waterkering Kampen-Midden. De wandeling voert langs vele karakteristieke elementen, waarbij de

stadsmuur steeds centraal staat.

Zoektocht naar de stadsmuur

In de plannen voor de waterkering en de verfraaiing van de stad heeft de stadsmuur de hoofdrol. Enige aandacht voor dit bijzondere bouwwerk is dan ook zeker op z'n plaats. Waar vindt men immers nog een historische muur die nog steeds een belangrijke veiligheidsfunctie heeft? De muur is op verschillende plaatsen gemakkelijk te herkennen. Daar waar hij door tuinen, binnenplaatsen en zelfs door huizen voert is hij echter onzichtbaar. Op enkele van de minder zichtbare plaatsen wordt de wandelaar op onderdelen van de stadsmuur gewezen. Deze zoektocht vormt de rode draad van de stadswandeling.

Het Stedelijk Museum dient als startpunt van de wandelroute; in de expositieruimte is ruim aandacht geschonken aan de waterkering in het middeleeuwse Kampen.

In het hart van dit routeboekje vindt u een plattegrond van het wandelgebied!

Ruimte voor de IJssel

Om de regio Kampen-Zwolle in de toekomst te beschermen tegen hoogwater, is het nodig om de IJssel meer ruimte te geven. In 2015-2016 is de zomerbedverlaging uitgevoerd. De rivier is tussen de Molenbrug en de Eilandbrug, over een lengte van bijna 8 kilometer, 2 meter uitgebaggerd. Nu wordt gewerkt aan de bouw van het Reevediep. Een nieuwe hoogwatergeul van 7 kilometer, die aan de zuidkant van Kampen, de IJssel verbindt met het Drontermeer.

In deze stadswandeling vindt u op een aantal punten meer informatie over dit project Ruimte voor de Rivier IJsseldelta.

Historie

DE KAMPER STADSMUUR

De huidige stadsmuur in Kampen werd in de 14e en de 15e eeuw als verdedigingswerk aangelegd. In de 18e eeuw ging de verdedigingsfunctie van de muur verloren. Nadien vonden allerlei sloopactiviteiten plaats aan de verdedigingswerken en andere karakteristieke bouwwerken. In diezelfde eeuw trad de IJssel echter buiten haar oevers, waardoor alle bebouwing aan de IJsselkade verloren ging. Het stadsbestuur vaardigde vervolgens een richtlijn uit om de stadsmuur te gebruiken als waterkering. Overigens werden vanaf dat moment ook huizen buiten de muur gebouwd, deze –voornamelijk– herenhuizen staan er nog steeds, namelijk aan de IJsselkade en De La Sablonièrekade.

Aanscherpen van de veiligheidsnormen voor waterkeringen heeft ertoe geleid dat vanaf 1986 wordt gewerkt aan de versterking van de IJsseldijken. De hoogwaterperiode van 1995 vormde een serieuze bedreiging voor het Kamper stadsfront, de nieuwbouwwijken én de achterliggende polders. Het toonde de noodzaak aan om de waterkering versneld in overeenstemming te brengen met de nieuwe normen, waardoor Kampen en haar achterland bij een volgende periode van hoogwater beter beschermd is. Vanaf begin 2001 is gestart met de uitvoering van het waterkeringswerk. Het werk is in 2008 in zijn geheel afgerond.

De Oudestraat is in feite de eerste klimaatdijk voor Kampen. De eerste bewoners vestigden zich aan het begin van de Oudestraat rondom de Sint Nicolaaskerk of Bovenkerk. Rond 1350 verplaatste het centrum zich naar deze locatie: het Oude en Nieuwe Raadhuis. Nu is het Stedelijk Museum in deze gebouwen gehuisvest.

1. De Stadsmuurwandeling start vanaf het Stedelijk Museum Kampen.
2. Vanuit het museum gaat u rechtsaf, u loopt over de Oudestraat, langs het Oude Raadhuis. U gaat voorbij de Gasthuisstraat rechtsaf via Marktgang richting de IJssel.
3. Vervolgens gaat u linksaf, en loopt u tot IJsselkade 65, daarna gaat u opnieuw linksaf.

Achter Modehuis Speksnijder ziet u de bloemisterij van Vrooland. Dit huis is op de voorgevel na afgebroken en weer opgebouwd, omdat de stadsmuur en muren van de woning in zeer slechte staat waren.

De lage muur tussen het parkeerterrein en de winkelstraat (de Oudestraat) volgt ongeveer het tracé van de hier inmiddels verdwenen stadsmuur.

4. U loopt nu verder langs het water. Links van u ziet u de Van Heutszkarzerne, waarin de kunstacademie Constantijn Huygens was gevestigd.

In dit gebouw zit o.a. de bibliotheek, het Gemeente-archief, de archeologische afdeling, de Historische Vereniging Jan van Arkel en RTV IJsselmond. Kort samengevat: Een groot cultuurcluster in dit complex van gebouwen.

Tussen de Oudestraat en de IJsselkade ziet u de waterkering op het Van Heutszplein. Deze enigszins gebogen muur is ongeveer 1,20 meter hoog. Op de rondelen is in glasmosaïek de Kamper canon aangebracht.

Op de informatiebordjes aan de binnenzijde van de muur vindt u in het kort de Kamper geschiedenis en u ziet de rondelen in beeld uitgewerkt. (Dankzij een subsidie van de gemeente Kampen, (toenmalig) Waterschap Groot Salland, Nationaal Landschap IJsseldelta en een werkgroep onder leiding van Jan Visser).

5. Loop nu rechtdoor naar de Oudestraat 236. Steek de weg over en volg het straatje rechts van u; het zogenaamde Achterom(metje).

In het eerste zijstraatje rechts ziet u een verhoging in het wegdek. Dit was de waterkering. Rechtsboven deze verhoging ziet u een witgepleisterd gedeelte van de stadsmuur. De nieuwe waterkering is op de waterlijn gerealiseerd door een nieuwe kademuur in de IJssel met een hoogte van circa 80 cm boven het wegdek. Bij hoogwater wordt deze kering door de Hoogwaterbrigade

• De Kamper Kogge

met schotbalken opgehoogd met circa 1 meter.

6. Loop rechtdoor, aan het eind rechtsaf de smalle steeg tussen de huizen door, richting de rivier. Links van u ziet u de locatie van de Oude Buitenhaven.

Deze haven werd rond 1960 gedempt om meer verkeer- en parkeerruimte te creëren. Om de stad in toeristisch opzicht aantrekkelijker te maken is deze haven weer uitgegraven en wellicht wordt deze in de toekomst verbonden met de stadsgracht de Burgel. De Burgel loopt parallel aan de Oudestraat richting Oorgat.

7. U loopt links langs de waterkering tot aan de Noordweg, u bevindt zich nu bij de Burgel.

De waterkering is om de Oude Buitenhaven en Nieuwe Buitenhaven aangelegd en sluit aan op de reeds aanwezige groene dijk. In de Oude Buitenhaven is een rondel in de waterkerende stadsmuur opgenomen. Het rondel biedt een prima uitzichtpunt om de situatie langs het water te aanschouwen. Op de parkeerplaats tegenover de Oude en Nieuwe Buitenhaven stond vroeger een gasfabriek. Een

Middeleeuws watermanagement

Voor de uitvoering van Ruimte voor de Rivier IJsseldelta werd in 2012 de bodem van de IJssel onderzocht. Ter hoogte van de huidige Koggewerf werd een groot en zeer goed bewaard gebleven wrak van een 15e eeuwse Kogge gevonden. De Kogge is het symbool van Hanzetijd en de maritieme geschiedenis van de stad Kampen. Er zijn sterke aanwijzingen dat de gevonden IJsselkogge destijds bewust is afgezonken om de loop van de IJssel te beïnvloeden. Een sterk staaltje middeleeuws watermanagement.

Bekijk de uitgebreide video!

groot vervuuld gebied moest worden gesaneerd.

8. U gaat voor de huizen langs dezelfde weg terug naar de rivier de IJssel (IJsselkade).

Na IJsselkade 71 ziet u een klepkering in de weg. Bij hoog waterpeil kan deze omhoog worden gezet om de stad te beschermen tegen overstroming.

9. U loopt door tot aan Café De Bastaard (IJsselkade 61). In dit café kunt u (tijdens openingsuren) in de serre een oud rondel van de stadsmuur zien. U loopt verder tot restaurant De Vier Jaargetijden.

10. Via de Karpersteeg (tussen IJsselkade 60 en restaurant De Vier Jaargetijden) loopt u richting Oudestraat. U gaat hier linksaf. (Oudestraat).

11. U gaat na +/- 250 meter linksaf de Marktgang in richting rivier de IJssel.

Ter informatie: op de Hagenkade en in de bestrating langs de Burgel ziet u in gele stenen de loop van de oude stadsmuur weergegeven. Op verschillende plaatsen in de stad is de oude stadsmuur in de bestrating zichtbaar gemaakt. Ter hoogte van Botervatsteeg loopt een knik in dit gele straatpatroon. Deze knik geeft een oude stadsgrens aan. Tot circa 1350 liepen de stadsmuur en de stadsgracht door de Botervatsteeg naar de IJssel. Rond die tijd werd ook het gebied aan de andere kant van de Burgel ommuurd en omgracht. De muur langs de Burgel werd geleidelijk aan gesloopt.

In de zijgevel van de Oudestraat 147, in de Marktgang, ziet u een vrij dik gedeelte van de stadsmuur uitsteken. Dit is een restant van een poort; een rechthoekige muurtoren met doorgang. In de Marktgang wordt, evenals in bijna alle andere stegen parallel op de IJsselkade, een hefschuifkering aangebracht.

- 12.** U gaat rechtsaf en volgt de IJsselkade richting de Stadsbrug, aan uw rechterhand ziet u ABN-AMRO.

Tussen de Marktgang en ABN-AMRO zijn de panden versterkt voor de waterkering (o.a. waterkerend glas in de kozijnen en schotbalken voor de deuren bij hoog water).

In de muur rechts naast ABN-AMRO treft u twee gaten aan. Vanuit deze 'bunker' werd Kampen vroeger met licht geschut beschermd tegen de naderende vijand over rivier of brug. In de bestrating vindt u op deze plek de grote klepkering.

- 13.** U loopt verder richting de Stadsbrug. Aan de zijgevel van het café op de hoek ziet u één van de vele fresco's (muurreclame van Heineken) die Kampen rijk is.

- 14.** [OPTIONEEL] U kunt de Stadsbrug oplopen. Vanaf het uitkijkpunt op de brug ziet u recht voor u de Molenbrug. In het gele kader op deze pagina vindt u meer informatie over Ruimte voor de Rivier IJsseldelta.

- 15.** U vervolgt uw route over de IJsselkade.

Bovenstreams (links van de Stadsbrug) is voor de eerste twee gebouwen de klepkering in de weg gerealiseerd, zichtbaar als een zwarte baan in het wegdek. Bij de toegang van het tweede gebouw zijn aan weerszijden zogenaamde U-profielen aangebracht voor het plaatsen van aluminium schotbalken bij hoog water. In de Melksteeg ziet u ook weer de hefkering en zijn aan weerszijden waterkerende voorzieningen aangebracht, evenals in de Koldenhovenpoort, een straatje verder.

• Klepkering

• Klepkering tijdens een oefening van de Hoogwaterbrigade

Zomerbedverlaging leidt tot waterstandsdeling

In de periode 2015-2016 is de IJssel, tussen de Molenbrug en de Eilandbrug, over een afstand van bijna 8 kilometer, 2 meter dieper gemaakt. Dit is gedaan door met een baggerschip de bodem af te graven. Hierdoor heeft de IJssel meer ruimte gekregen en dat is goed voor de waterveiligheid van Kampen en de regio. Tegelijk met het baggerwerk zijn de natuurwaarden in 5 uiterwaarden versterkt. Ook zijn bij de Stadsbrug 5 schanscaissons geplaatst, waarvan "de puntjes" net boven het water uitsteken. Dit zijn enorme betonnen "bumpers" voor de Stadsbrug om te voorkomen dat uit koers geraakte schepen tegen de brug varen.

Bekijk de uitgebreide video!

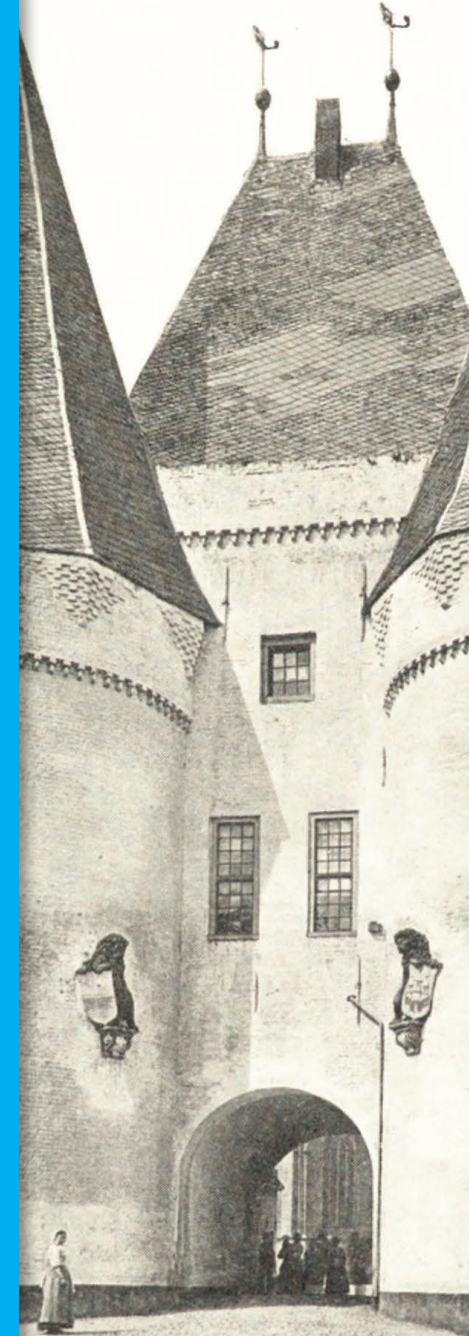

Historie

TOPONIEMEN EN STADSPORTEN

Tijdens de route komt u verschillende toponiemen tegen. Dergelijke straat- of plaatsnamen worden toponiemen genoemd, omdat zij een synoniem zijn aan bijvoorbeeld de functie van die straat of plaats. Aan de hand van toponiemen blijft de geschiedenis, evenals het straatpatroon, afleesbaar. Gedurende uw wandeling over de IJsselkade en door de Voorstraat zult u een aantal stegen zien waarvan de naam op poort eindigt. Hier bevonden zich vroeger poorten, oftewel rechthoekige muurtorens met een doorgang. In het begin van de 19de eeuw stopte ieder militair belang dat de stadsmuur had. Daarom vonden vanaf 1837 de eerste sloopactiviteiten plaats aan de stadsmuur, en later ook aan de poorten.

Gelukkig bleven nog drie grote stadspoorten gespaard, namelijk: de Koorndelkspoor, de Broederpoort en de Cellesbroederpoort, die zich aan de rand van het stadspark bevinden.

Koorndelkspoor anno 1909

• Lampetpoort

16. U loopt verder en slaat rechtsaf bij de Lampetpoort, richting Voorstraat.

Op de hoek bevindt zich een oude synagoge die in 1847 werd betrokken door Hoogduitse Joden. Tijdens de Tweede Wereldoorlog raakte deze buiten gebruik. De synagoge is tegen de stadsmuur aangebouwd. De waterkering wordt hier door de oude stadsmuur gevormd.

In delen waar geen stadsmuur is, zoals hier in de Lampetpoort, zijn er hefschuifkeringen aangebracht.

17. U gaat linksaf (Voorstraat) en loopt verder naar Voorstraat 68. Schuin tegenover dit pand treft u een muur aan met een blauwe deur.

De muur lijkt een restant van de oude stadsmuur, dit is echter niet het geval. Achter dit muurtje bevond zich vroeger een muurtoren, die werd afgebroken. Het afbraakmateriaal werd gebruikt voor dit muurtje.

18. U volgt de Voorstraat, na huisnummer 37 slaat u linksaf richting de rivier de IJssel (Blauwehandpoort).

In de Blauwehandpoort vormt een verhoging de huidige waterkering. Deze verhoging is echter niet meer afdoende om in de toekomst nog voldoende veiligheid te bieden, daarom is ook hier een hefschuifkering aangelegd. Op deze plaats kunt u de stadsmuur tussen de huizen van de IJsselkade en de Voorstraat zien. U gaat met uw rug naar de IJssel op de verhoging staan, aan uw rechterhand ziet u (rechtsboven) een gedeelte van de oude stadsmuur.

• Blauwehandpoort

• Meerminnenpoort

19. U loopt weer terug de Voorstraat in en gaat linksaf. Aan uw rechterhand ziet u een groot, wit gebouw, Voorstraat 24.

Dit pand werd omstreeks 1880 opgetrokken en door stichter van de fabriek J.W. Lehmkuhl in gebruik genomen als sigarenfabriek. Lehmkuhl gaf, in 1826, de eerste impuls aan de vermaard geworden sigarenindustrie van Kampen.

20. Zet uw route voort naar Voorstraat 16, een smederij (deze is in de oude luister hersteld).

Tegenover dit pand ziet u weer een doorgang richting de IJssel, de Meerminnenpoort. Zoals de naam al suggereert bevond zich hier vroeger een poort. In de jaren vijftig van de 19de eeuw werd deze poort gesloopt. In de Meerminnenpoort zit eveneens een hefschuifkering.

21. Tegenover Voorstraat nr. 16, rechts van de Meerminnenpoort ziet u een kleine parkeerplaats. De muur die u hier ziet is op een speciale manier gerestaureerd, omdat boven in de muur een bijzonder plantje groeit.

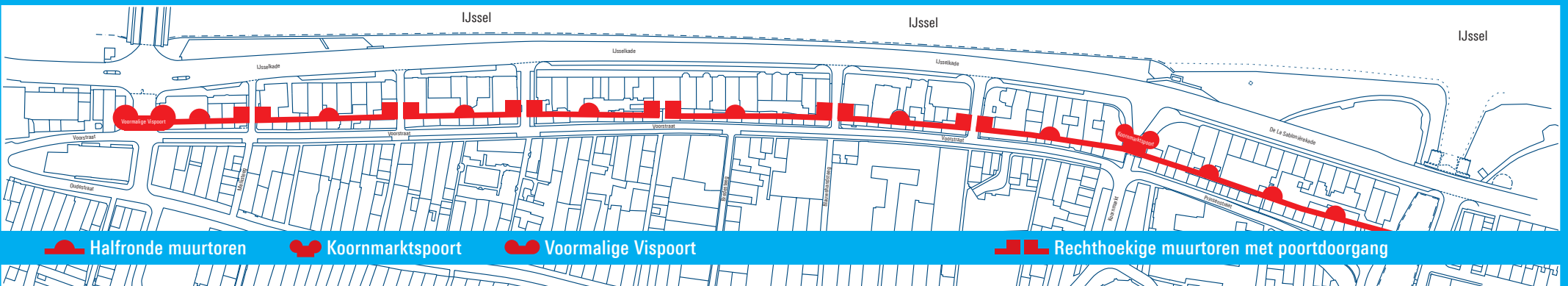
Dit plantje wordt "Cheiranthus cheiri" genoemd. De Cheiranthus cheiri groeit al in Kampen sinds de 19de eeuw. Voor vervaardiging van stenen werd gebruik gemaakt van de ijzerhoudende en kalkrijke rivierklei uit de IJssel. De middeleeuwse baksteen waarop de muurbloem groeit, is van buiten ruw en van binnen broos en poreus. Daardoor neemt dit materiaal gemakkelijk water op en kan dat ook lang vasthouden. De baksteen bevat belangrijke voedingsstoffen voor planten. De Cheiranthus cheiri komt voor op de zogenoemde Rode lijst 1. Dit betekent dat de plant in hoge mate beschermd wordt. In 1845 werd dit plantje voor het eerst vermeld in de Flora Campensis, een lijst met bloemen en planten in Kampen. Sindsdien is de muurbloem op de stadsmuur blijven groeien. Het onderste deel van de muur, de zogenaamde rollaag (tot 1.40 m hoogte) moest in vroegere dagen worden onderhouden door de eigenaar die aan de Oudestraat woonde, boven die hoogte was de onderhoudsplicht voor de gemeente. Omdat de stadsmuur in verschillende bouwfasen tot stand is gekomen, bestaat de muur uit verschillende bouwsporen. Aan elk bouwspoor in de stadsmuur wordt, afhankelijk van de ouderdom van het bouwspoor, een bepaalde monumentwaarde toegekend. Hierbij zijn drie perioden te onderscheiden.

• Cheiranthus cheiri

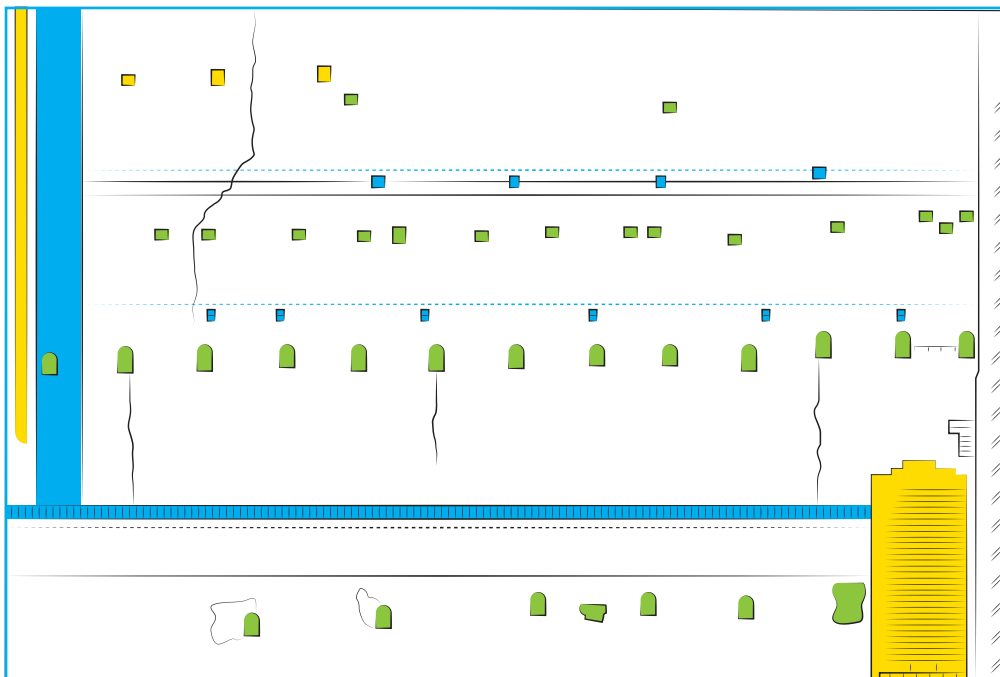
Foto: Cor Adema

• Overzicht van gestegen: overblijfselen van de Stadsmuur

• Voorstraat 13 met bouwsporen.

• Schematische weergave van de bouwsporen op de muur.

Blauw = categorie 1

Hoge monumentwaarde, behoud noodzakelijk
(Periode 14de eeuw t/m 16de eeuw).

Groen = categorie 2

Positieve monumentwaarde, behoud wenselijk
(Periode 17de eeuw t/m 19de eeuw).

Geel = categorie 3

Indifferente waarde, aangepaste vervanging mogelijk
(Periode 20ste eeuw).

22. U loopt verder naar de Vergietensteeg (rechts van u). Tegenover deze steeg ziet u, tussen Voorstraat 9 en 11, een gedeelte van de stadsmuur met een hoogvormige onderdoorgang.

Het gedeelte dat u hier ziet is de rechter binnenzijde (de keel genoemd) van een inmiddels gesloopte halfronde muurtoren. Via deuren onder de overgebleven keel kon de toren afgesloten worden en als opslagruimte dienen. De waterkering is in deze onderdoorgang gerealiseerd met een schotbalkconstructie. De keel is, als onderdeel van de stadsmuur, in zijn geheel op een speciale manier gerestaureerd.

23. U loopt verder naar de Koornmarktspoort.

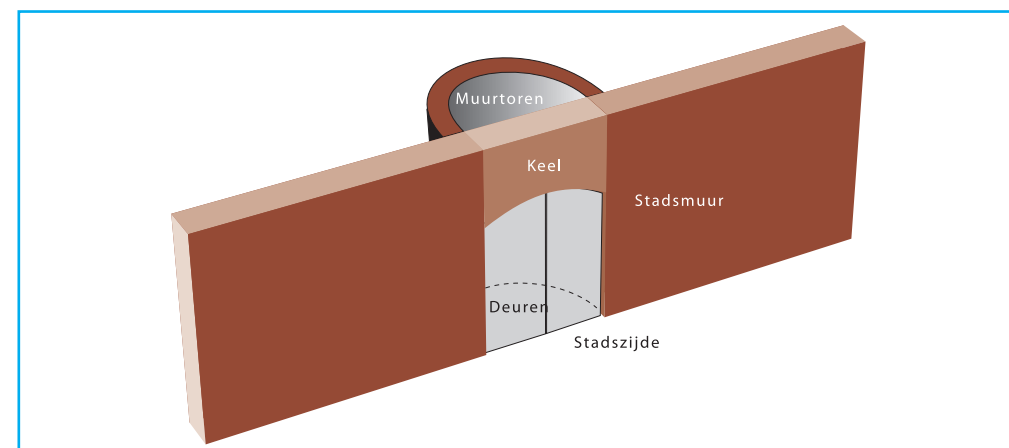
In de Koornmarktspoort wordt bij hoogwater een schotbalkkering geplaatst. De Koornmarktspoort werd in de vorige eeuw gebruikt als opslagplaats. Om de poort met zijn rode baksteen niet te veel te laten opvallen in het witte classicistische stadsfront werd het gebouw in 1840 in opdracht van stadsarchitect Plomp witgekalkt. Tijdens de restauratie in de jaren '80 werd de gehele verf- en stuc laag verwijderd, omdat deze door zouten in het metselwerk plaatselijk van de muur werd gedrukt waardoor een vlekkerig beeld ontstond. In de Koornmarktspoort vindt u de historische beelden die de gevel van het Oude Raadhuis sierden. Op de meeste dagen kunt u in de Koornmarktspoort naast de beelden veelal ook een expositie bezoeken.

24. U loopt onder de poort door en wandelt rechtsaf, De La Sablonièrekade op. Direct rechts van de poort ziet u twee witte panden. Tussen de panden is een doorkijk naar de oude stadsmuur.

25. Vervolg uw weg richting de Stadsgracht. U ziet een melkpoederfabriek in de verte. Aan het einde van de huizenrij ziet u aan uw rechterhand de binnengracht van de Burgel.

• Koornmarktspoort met schotbalkkering

• De Keel

• Van Heutszplein

• Start- en eindpunt: Stedelijk Museum Kampen

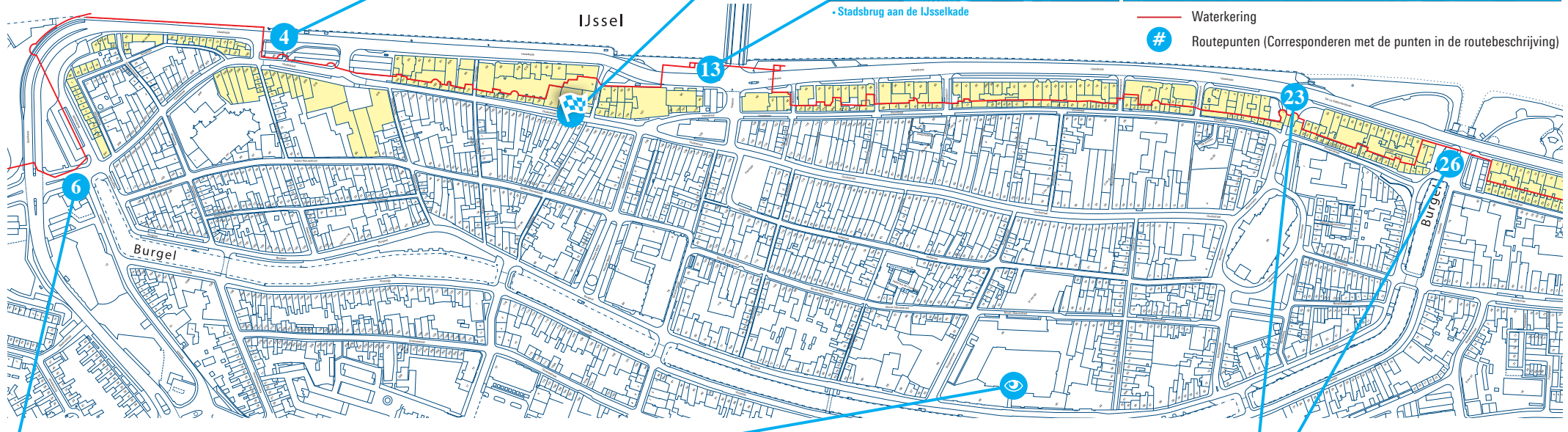

Foto: Cor Adema

• Stadsbrug aan de IJsselkade

Foto: Cor Adema

— Waterkering
 # Routepunten (Corresponderen met de punten in de routebeschrijving)

• Buitenhaven

• Woonzorgcentrum Margaretha met het IJselfront door Jan Schilder

• Koornmarktspoort

• Oorgat

Historie

DE BURGEL

De Burgel vormde de eerste middeleeuwse verdedigingslinie van Kampen. Tot 1460 lag de stad ingesloten tussen de IJssel en deze oude stadsgracht (zie plattegrond op pagina 13). Toen de volgebouwde vesting te klein werd, besloot het stadsbestuur tot een forse uitbreiding van het stadsgebied. Omdat de verdedigingsfunctie van de Burgel daardoor niet langer een rol speelde, besloot men de stadsmuur langs de Burgel af te breken en de kades te veranderen in straten.

De Burgel werd aan beide kanten van de IJssel bevaarbaar gemaakt, waardoor goederen direct konden worden aangeboden aan de inwoners van Kampen. Met het dempen van de monding van de Burgel (benedenstreams), namelijk de Oude Buitenhaven aan één zijde, kwam hier een einde aan. De Burgel, ooit het podium van scheepvaart en handel, was niet langer bereikbaar.

• Oorgat

- 26. Steek de Burgel over en sla rechtsaf (u bevindt zich op de Vloeddijk). Rechts van u ziet u een (monumentale) brug. Ga met uw gezicht naar de IJssel op die brug staan. Recht voor u ziet u de Oorgatsluis.

Punters en andere kleine schepen konden ook hier, via de Oorgatsluis, de Burgel invaren. Een oorgat was een gat in de brug waar een schip met ongestaagde mast doorheen kon varen.

Foto: Cor Adema

Foto: Cor Adema

• Steeg met de roestvrijstalen schuifdeur

- 27. Aan weerszijden van de sluismuur recht voor u ziet u evenwijdig aan de IJsselkade twee klepkeringen. Deze hebben dezelfde constructie als de klepkering bij de Stadsbrug.

- 28. U steekt de brug over waarna u linksaf gaat en gelijk weer rechtsaf de Prinsenstraat in loopt (parallel aan De La Sablonièrekade waar u al eerder heeft gelopen). Als u tussen Prinsenstraat 19 en 21 even stopt, ziet u de steeg die zich tussen deze twee panden bevindt. Als u door de steeg loopt en de hoek omgaat, staat u voor de stadsmuur.

De bouwsporen die u hier in de stadsmuur aantreft, behoren vermoedelijk tot de bedrijfsgebouwen van de in 1852 gebouwde en in 1874 gesloten en vervolgens gesloopte gasfabriek. Deze gasfabriek voorzag Kampen destijds van straatverlichting.

- 29. Als u de steeg weer verlaat via dezelfde route ziet u een roestvrijstalen kast. In deze kast bevindt zich een schuifdeur, die bij hoog water wordt gesloten.

Als u de steeg uit bent en rechts afslaat ziet u links de oude gebouwen van de vroegere TU Kampen voor de PKN-kerken. De enige Theologische Universiteit die over is gebleven, staat aan de Broederweg.

- 30. Als u doorloopt ziet u rechts de Koornmarktspoort. Loop onder de poort door.

• De Koornmarktspoort

Direct links van u bevindt zich in het gemeentepark een smal tuinpad naast de rechter toren van de Koornmarktpoort. Zoals u halverwege dit pad kunt zien, bevinden zich op ooghoogte van de toren wit beschilderde vlakken. Dit zijn proefvlakken die met de laatste restauratie zijn aangebracht om vast te stellen welk verfsysteem het meest geschikt is voor de steensoort van de toren. Vanwege de onbevredigende resultaten is de poort niet meer witgeschilderd.

- 31.** U loopt linksaf terug de IJsselkade op. De IJsselkade ligt buiten de waterkering, oftewel buitendijks. U zet uw wandeling voort naar IJsselkade 15, in de richting van de Stadsbrug. Links van IJsselkade 15 ziet u een huis met rondingen staan.

Op deze plek bevond zich vroeger een muurtoren. De sigarenfabrikant J.W. Lehmkuhl heeft deze toren laten slopen en heeft vervolgens in 1860 een timmerfabriekje op de fundering laten bouwen waar, ten behoeve van de tegenoverliggende sigarenfabriek die u bij punt 18 van deze route heeft gezien, sigarenkistjes werden vervaardigd. Deze timmerfabriek heette 'De Helle', omdat tijdens werkzaamheden in de fabriek altijd veel lawaai werd gemaakt.

- 32.** U loopt verder langs de IJsselkade. U slaat de derde steeg linksaf (Koldenhovenpoort) richting Voorstraat.
- 33.** Bij café Vredenburg (op de hoek) slaat u rechtsaf. (U bevindt zich in de Voorstraat)

• Sigarenfabriek De Olifant

• Het Stedelijk Museum Kampen (oude Raadhuis)

• Koldenhovenpoort

- 34.** U volgt de Voorstraat. Tegenover Voorstraat 93 ziet u tabaksfabriek 'De Olifant'.

In het verleden bevonden zich in Kampen tientallen tabaksfabrieken. In 1826 kwam de tabaksindustrie in Kampen op gang en heeft sindsdien een enorme bloei doorgemaakt. In 1869 werkten veel Kampenaren in de sigarenindustrie. In 1873 groeide dit zelfs uit tot 1/3 deel van de Kamper bevolking. In de Oudestraat staat nog een sigarenwinkel van De Olifant. In de sigarenwinkel van de Olifant worden handgemaakte sigaren van buitengewone kwaliteit verkocht.

- 35.** U volgt de Voorstraat richting het Schepentorentje.

De huizen aan uw rechterhand zijn tegen de oude stadsmuur aangebouwd. Dit gebeurde vanaf het midden van de 17e eeuw. De stadsmuur bevindt zich hier tussen de huizen aan de IJsselkade en de Voorstraat.

- 36.** Loop tot aan de kruising. Op de kruising ziet u rechts de Stadsbrug, de Vispoort en links het Stedelijk Museum aan de achterzijde.

Vroeger bevond zich hier een poort genaamd 'De Vispoort'. Zoals u kunt zien wordt de vroegere Vispoort, ter hoogte van het kruispunt Vispoort-Voorstraat, gekenmerkt door een bijzondere bestrating, waarin donkergrijze en roodbruine stenen elkaar afwisselen. Deze roodbruine stenen geven hier het tracé aan van de oude stadsmuur. Deze stenen zijn in de vorm van een poort in het straatpatroon opgenomen.

Kampen leeft met water

In het Stedelijk Museum is een speciale zaal ingericht over het thema "Kampen leeft met water". De stad is rijk geworden door het water. IJssel en Zuiderzee maakten in de Hanzetijd handel mogelijk naar verre oorden, waarmee veel geld werd verdiend. Maar water zorgde ook voor bedreiging en watersnood. In de zaal over het water is de geschiedenis van Kampen en het water te zien. Het oude Hanzeverbond, de opgang en de neergang van de Hanzestad, de klimaatverandering en weersextremen in onze tijd. Ook is er actuele informatie te vinden over waterprojecten, die in en rondom Kampen in uitvoering zijn

De tentoonstelling "Kampen leeft met water" is mede mogelijk gemaakt door de gemeente Kampen, de provincie Overijssel en waterschap Drents Overijsselse Delta.

- 37.** U gaat op de kruising linksaf (Vispoort) en direct weer rechtsaf, en komt aan de voorzijde van het Stedelijk Museum Kampen. Behalve op maandag kunt u het Stedelijk Museum iedere dag bezoeken.

Het Stedelijk Museum is gevestigd in het voormalige stadhuis. Het raadhuis bestaat uit twee geheel verschillende gebouwen. Het linker gebouw is het oudste gedeelte, het 'Oude Raadhuis', van oudsher de zetel van het stadsbestuur. Het 'Nieuwe Raadhuis', rechts van het oude gelegen, is in een latere periode door het stadsbestuur in gebruik genomen. In vroegere tijden was hier de Stadswijnkelder. In die tijd was het lager dan nu het geval is. Na de Tweede Wereldoorlog is er een verdieping opgebouwd. Indien geopend, kunt u beide raadhuisen bezoeken.

Er wordt flink gewerkt aan de waterveiligheid van Kampen en de regio

Langs de IJssel is het prachtig wonen, werken en recreëren. Wat dat betreft zit u in Kampen en omgeving helemaal goed. Door klimaatverandering en extreme weersomstandigheden krijgt de IJssel in de toekomst vaker te maken met hoogwater. Om dit goed en veilig te kunnen afvoeren wordt in Kampen en de regio volop gewerkt aan waterveiligheid.

Om ervoor te zorgen dat de regio Kampen-Zwolle in de toekomst waterveilig blijft is het nodig om de IJssel meer ruimte te geven. Daarvoor is inmiddels het zomerbed van de IJssel uitgebaggerd. En er wordt volop gewerkt aan de bouw van de hoogwatergeul Reevediep. Ook staat nog een aantal andere toekomstgerichte maatregelen op het programma.

Zomerbedverlaging

Het eerste deelproject van Ruimte voor de Rivier IJsseldelta is in de periode 2015-2016 uitgevoerd. De IJssel is, tussen de Molenbrug en de Eilandbrug, over een afstand van bijna 8 kilometer, 2 meter dieper gemaakt. Dit is gedaan door met een baggerschip de bodem af te graven. Hierdoor heeft de IJssel meer ruimte gekregen en dat is goed voor de waterveiligheid van Kampen en de regio. Tegelijk met het baggerwerk zijn de natuurwaarden in 5 uiterwaarden versterkt. Het gaat om de Scherenwelle bij Wilsom, de Koppelerwaard, het Zalkerbosch, de Bentinckswelle en de Vreugderijkerwaard.

Ook zijn bij de Stadsbrug 5 schans-caissons geplaatst, waarvan “de puntjes” net boven het water uitsteken. Dit zijn enorme betonnen “bumpers” voor de Stadsbrug om te voorkomen dat uit koers geraakte schepen tegen de brug varen.

Hoogwatergeul Reevediep

Het Reevediep wordt een nieuwe waterverbinding tussen de IJssel en het Drontermeer. Deze hoogwatergeul is bedoeld om in extreme omstandigheden hoogwater van de IJssel te kunnen afvoeren via het Drontermeer en het Vossemeer, naar het IJsselmeer. De hoogwatergeul werd in het verleden aangeduid als “de bypass Kampen”, maar heeft nu als officiële naam: Reevediep.

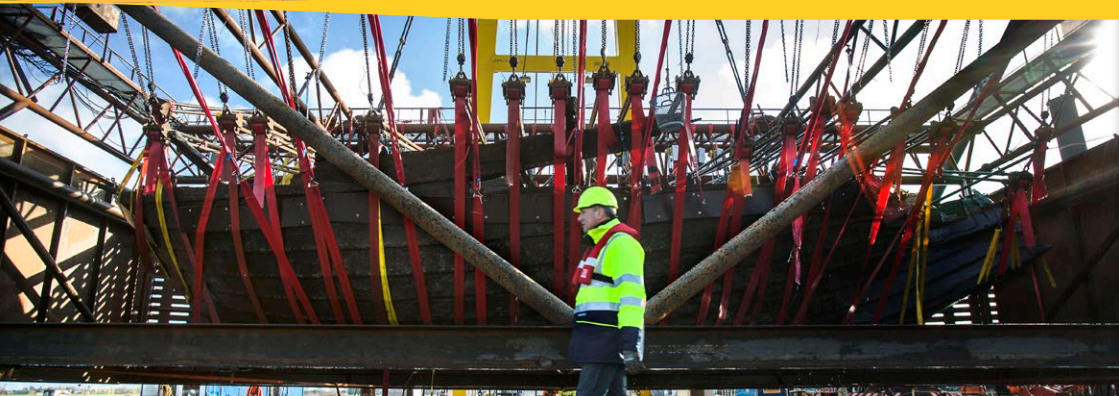
Reevesluiscomplex

Om het water door de hoogwatergeul te kunnen laten stromen, wordt aan de kant van de IJssel een inlaat gebouwd. De Kamperstraatweg komt over dit inlaatwerk te liggen. Ten zuiden en noorden van de geul worden dijken aangelegd. Halverwege het Reevediep is de weg Nieuwendijk vervangen door de Nieuwendijkbrug. Om ervoor te zorgen dat het hoogwater niet in het Drontermeer terecht komt, wordt tussen Flevoland en Overijssel de Reevedam aangelegd bij het eiland Reeve. In de Reevedam wordt het Reevesluiscomplex gebouwd, dat bij hoogwater kan worden gesloten.

Aanvullende maatregelen

In de komende jaren worden aanvullende maatregelen uitgevoerd. Omdat het nieuwe Reevesluiscomplex wordt gebouwd, kan de huidige Roggebotsluis worden afgebroken. Op deze plek wordt een nieuwe brug gebouwd in de N307. Deze brug hoeft minder vaak open dan de huidige brug bij Roggebot, waardoor de doorstroming van het autoverkeer tussen Overijssel en Flevoland verbetert. Ook wordt in de komende jaren gewerkt aan het versterken van de Drontermeerdijk (Flevoland) en de bescherming van het recreatiegebied Roggebot tegen hoog water.

Rijk verleden Kampen zichtbaar: middeleeuwse IJsselkogge boven water

Voor de uitvoering van Ruimte voor de Rivier IJsseldelta werd in 2012 de bodem van de IJssel onderzocht. Ter hoogte van de huidige Koggewerf werd een groot en zeer goed bewaard gebleven wrak van een 15e eeuwse Kogge gevonden. De Kogge is het symbool van Hanzetijd en de maritieme geschiedenis van de stad Kampen. De IJsselkogge is op 10 februari 2016 succesvol gelicht.

De lichting van het 20 meter lange schip was een complexe opgave, midden in de rivier, dichtbij de vaargeul. Drie specialismen kwamen samen: archeologisch onderzoek, duiken en bergen. De voorbereidingen duurden meer dan een jaar. Duikers hebben eerst met een speciale "stofzuiger" het zand rond het wrak verwijderd.

Na afweging van alle scenario's, werden de lichting en berging uitgevoerd met een soort mand. Hiervoor is onder water een constructie van banden, dwarsbalken en stempels gebouwd. De banden werden op een meter van elkaar onder het wrak door gebracht met een ingenieus waterspuit-systeem.

De banden vormen tezamen de bergingsmand. De IJsselkogge werd in de mand gefixeerd en vervolgens decimeter voor decimeter uit het water getild.

Het wrak ging vervolgens naar Batavialand in Lelystad, waar onderzocht wordt of het geconserveerd kan worden. Naast het NieuwLand Erfgoedcentrum aan de Oostvaardersdijk is speciaal hiervoor een conserveringsstation met een natte en een droge ruimte gebouwd. Als tot conservering wordt overgegaan, kan de IJsselkogge op termijn worden tentoongesteld in Kampen.

Kom varen, wandelen, fietsen, wonen, vissen en genieten van de natuur

De werkzaamheden in de IJsseldelta zorgen ervoor dat de rivier meer ruimte krijgt. Tegelijkertijd wordt de ruimtelijke kwaliteit en identiteit van het gebied versterkt. Iedereen woont straks nog mooier en veiliger in Kampen en omgeving. Bovendien levert Ruimte voor de Rivier allerlei leuke recreatiemogelijkheden op voor inwoners en toeristen. Ook wordt het gebied aantrekkelijker voor mensen, planten en dieren, door de aanleg van 350 hectare nieuwe natuur.

Wandelen, struinen en fietsen

Een enkele honderden hectare groot natuurgebied met fijne wandel-, struin- en fietspaden. In combinatie met een bezoek aan de prachtige Hanzestad Kampen geeft dat heel wat mogelijkheden om uw vrije dag ontspannen door te brengen.

Aanmeren in Kampen

Het Reevediep wordt voorzien van een vaargeul voor de recreatievaart, inclusief een recreatieschutsluis en aanlegsteigers. Op de noord-zuid route van het landelijke vaarrouthenetwerk kunnen watersporters straks rechtstreeks de stad Kampen aandoen. Dit vergroot de kans dat passanten aanleggen in één van de jachthavens aan de IJssel. Dat is goed voor de lokale economie van Kampen.

Waterrijk wonen

De gemeente Kampen heeft het voornemen om tussen de Hanzelijn en het Reevediep een woonwijk te ontwikkelen, met huizen voor diverse doelgroepen. Een deel daarvan wordt gebouwd op de brede klimaatdijk. Hier ligt een unieke kans om een waterrijk woonmilieu te ontwikkelen, met het gevarieerde deltalandschap met talloze mogelijkheden om te recreëren in de achtertuin.

Sportvissen in de delta

Langs de noordelijke oever van Reevediep krijgen hengelsportliefhebbers de mogelijkheid hun hengel uit te gooien en om mee te profiteren van de gevarieerde visstand in het deltagebied.

Gevarieerd gebied

Rond het Reevediep wordt, naast rietmoeras, ook andere natuur gerealiseerd, die hoort bij het deltalandschap, zoals open water en kruidenrijk grasland. Hier zullen talloze dieren een plekje vinden, zoals de grote zilverreiger, zwarte stern, slobeend, kwartelkoning en meervleermuis. Inmiddels zijn de bever en de otter ook al gespot.

Riet voor de karekiet

Nabij de oostoever van het Drontermeer is inmiddels ruim 40 hectare nieuw rietmoeras aangelegd. De zeldzame rietvogels roerdomp en grote karekiet voelen zich daar thuis, net als de waterspitsmuis, de bittervoorn en de grote en kleine modderkruiper. Dit rietmoeras wordt toegevoegd aan het Europese netwerk van Natura 2000. Het gebied is niet toegankelijk voor het publiek, maar er komt wel een vogelkijkhut, waar bezoekers ook moerasvogels als blauwborst, baardmannelijer en purperreiger kunnen spotten.

Kansen voor boeren

Door (vrijwillige) kavelruil is de landbouwkundige structuur in het gebied verbeterd waardoor er toekomst blijft voor de agrarische sector. Verder heeft de verbrede, meer op weidevogels gerichte, landbouw een impuls gekregen. De provincie Overijssel heeft hiertoe met een aantal boeren in de IJsseldelta weidevogelcontracten afgesloten.

De strijd tegen het water overal zichtbaar

In de binnenstad en net buiten Kampen is de eeuwenoude "strijd tegen het water" zichtbaar, door oude en nieuwe maatregelen, zoals de stadsmuur, de Waterkering Kampen-Midden en het project Ruimte voor de Rivier IJsseldelta.

Ook buiten de stad is op allerlei manieren die "strijd tegen het water" te ontdekken. Denk hierbij aan de Balgstuw van Rijkswaterstaat bij Ramspol. Maar ook het bijzondere verkavelingspatroon van de polder Mastenbroek (oudste polder van Nederland uit 1364). En de boerderijen op Kampereiland, die op terpen staan. Daarnaast zijn in het landschap nog de oude Zuiderzeedijken zichtbaar, zoals de Zwartendijk en de Noordwendgedijk.

Wij zoeken enthousiaste vrijwilligers!

**HOOG
WATER
BRIGADE**

Gezocht: Helpende handen bij hoogwater

De Waterkering Kampen-Midden bevat 84 beweegbare delen die handmatig opgebouwd worden. Op veel plaatsen moeten waterkerende middelen ook in woningen worden geplaatst. Allemaal handwerk. Om de waterkering in Kampen bij hoogwater op te bouwen, maken wij gebruik van enthousiaste vrijwilligers. Mensen die – als het moet bij nacht en ontij – klaarstaan en zich inzetten voor de veiligheid. Samen vormen zij de 'Hoogwaterbrigade Kampen'.

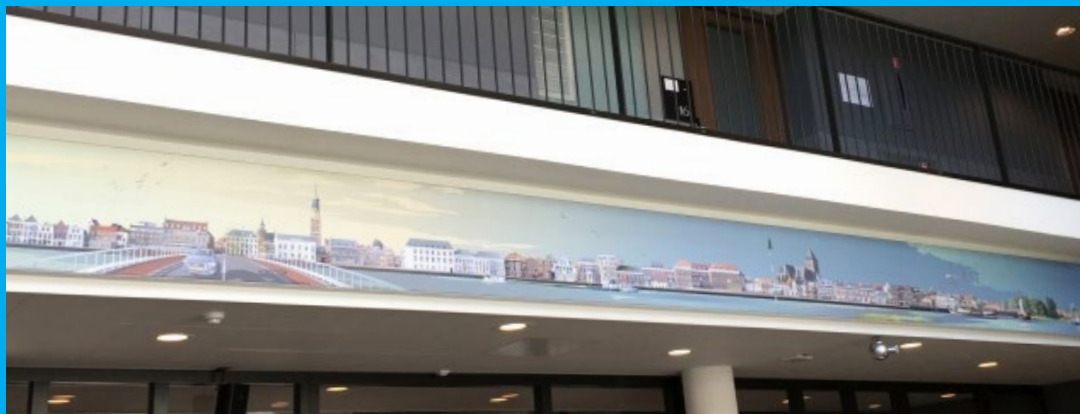
Om de waterkering in Kampen-Midden bij hoogwater te kunnen sluiten, zoeken we nieuwe vrijwilligers. Helpende handen in de strijd tegen het water. Het is leuk en verantwoordelijk werk, dat wel het nodige van u vraagt. Want u moet er wel staan als het erop aankomt. Binnen een uur. Dat betekent uw werk neerleggen en meteen komen. Of midden in de nacht uw bed uit. Gelukkig niet vaak, hoogstens 1 à 2 keer per jaar. Bovendien moet u bereid zijn aan de jaarlijkse oefening mee te doen, in de regel op een avond in het najaar. Daar staat wel wat tegenover: de tijd waarin je bezig bent met oefenen en daadwerkelijk in actie komt, krijg je een vergoeding.

Heeft u interesse om lid te worden van de Hoogwaterbrigade Kampen-Midden?

Kijk voor meer informatie op onze website, www.wdodelta.nl/hoogwaterbrigade, of neem contact op met Freddie Schutte, coördinator Hoogwaterbrigade Kampen-Midden. Dit kan per mail via FreddieSchutte@wdodelta.nl en telefonisch via 088 - 233 12 00.

Zie de Hoogwaterbrigade aan het werk!

**Drents
Overijsselse
Delta**

uw waterschap

verder met ons water

Dr. van Deenweg 186-208, 8025 BM Zwolle

Postbus 60, 8000 AB Zwolle

Tel. 088-2331200 E-mail: info@wdodelta.nl

www.wdodelta.nl

[@wdodelta](https://www.instagram.com/wdodelta) [f](https://www.facebook.com/WaterschapDrentsOverijsselseDelta) Waterschap Drents Overijsselse Delta

Met medewerking van Cor Adema stadsgids en ambassadeur Nationaal Landschap IJsseldelta.